

TÜRKİYE SENDİKACILIK TARİHİNDE BİLMEDİKLERİMİZ

Aydınlık Dergisi, 9 Ağustos 1998

Yıldırım Koç

Türkiye, arkeoloji öğrencileri için bir cennetmiş. Binlerce yıllık ve onlarca uygarlığın beşiği Anadolu'da arkeologların ilgisi bekleyen çok sayıda yer varmış. Durum böyle iken, bir arkeolog saha çalışmasını tümüyle bırakıp yalnızca okuduğu bazı raporlardan ve kitaplardan hareketle değerlendirmeler yapsa, enerjisine ne kadar yazık eder, değil mi? Aynı olay, ülkemiz işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi için de, biraz farklı bir biçimde, geçerli. Başka ülkelerde genel işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerinin kat kat fazlası işyeri, işkolu, grev, direniş, sendika tarihleri vardır. Bizde ise ağırlık, genel tarihlere düşer.

Sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında eğitim gören çok sayıda öğrencinin yolu TÜRK-İŞ'e düşer. Bazılarıyla da konuşma olanağım olur. Genel eğilim, genel olarak sendikacılık tarihi veya TÜRK-İŞ tarihi yazmaktır. Benim konularını değiştirme çabalarım da genellikle başarısızlıkla sonuçlanır.

Halbuki, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihini kavrayabilmenin ve ondan dersler çıkararak günümüzü kavramanın yolu, asıl eksikliğini hissettiğimiz ayrıntı çalışmalardan geçmektedir. Örneğin, Van'daki bir öğrencinin ve araştırmacının en iyi yapabileceği, Van'daki işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi konusunda kaynak toplamak, yaşlılarla görüşmek, mümkünse bunları kayda geçirmek, daha sonra da bu bölgedeki gelişmeleri yazmaktır. Büyük bir işyerinde çalışan bir kişinin veya onun çocuğunun yapabileceği, işyerinde geçmişte olan eylemleri saptamak, varsa iç yönetmelikleri ve toplu iş sözleşmelerini toplamak, işyerinde sendikalaşma tarihini öğrenmek ve yazmaktır. Son yıllarda bu doğrultuda bazı çalışmalar yapılmaya başlandı. Benim bu konuda sık sık verdiğim en başarılı örnek, Türkiye Taşkömürü Kurumu'ndan emekli Erol Çatma'nın çalışmalarıdır. Erol Çatma, **Zonguldak Madenlerinde Hükümlü İşçiler** ve ardından **1965 Madenci Direnişinin Öyküsü, Kömür Tutuşunca** kitaplarından sonra, kısa bir süre önce **Asker İşçiler** kitabını da yayınladı. Keşke eski işçiler ve sendikacılar, deneyimlerini kendileri kaleme alsalar veya anlatarak yazılmasını sağlasalar ve günümüzde basım teknolojisinde sağlanan ilerleme sayesinde bunlar az sayıda da olsa basılabilse.

Bu tür çalışmalar, günümüzde son derece yetersiz olan genel işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerinin daha sağlıklı olmasına katkıda bulunacaktır.

Bu konudaki bilgisizliğimizin bir örneğini vermek istiyorum. 9 Ekim 1987 günü TÜRK-İŞ'in ilk genel sekreteri ve bir süre Türkiye İşçi Partisi'nin genel başkanı olan Şaban Yıldız'ı ziyaret etmiştim. 1948-1949 yıllarında Türkiye sendikacılık hareketinde Amerikalıların etkisinden söz ediyorduk. O yıllarda Türkiye'de kalan Moggia isimli bir Arjantinliden söz etti. Bu kişinin aktif bir Peroncu olduğunu, tercümanlığını Muzaffer Daysal'ın yaptığını, sendikaların genel kurullarına katıldığını, birçok kişiyle görüştüğünü anlatmıştı. Daha sonra, Kemal Sülker'in 1951 yılında yayımlamaya başladığı **İşçi Hakkı** Gazetesi'nin Nisan 1952 tarihli 28. sayısında şöyle bir haber okudum:

"Üç yıldan fazla bir zamandan beri şehrimizde bulunan Arjantin İşçi Ataşesi F.F.Moggia Cenubi Amerika'da işçi ateşeliğine tayin edilmiştir. Bu bakımdan Sinyor Moggia 18 Nisan günü memleketimizden ayrılacaktır. Sinyor Moggia'ya iyi yolculuklar dileriz."

Yıllar sonra, aynı zamanda sendikacı ve yazar olan Sayın Muzaffer Daysal'la tanışma ve bu konuyu konuşma olanağına kavuştum. Sayın Daysal, ilk olarak, Peron'un iktidara geliş sürecinde işçilerin önemli desteğini gördüğünü, daha sonra da bazı sendikacıları pasifize etmek için onları çeşitli ülkelere işçi ataşesi olarak atadığını anlattı. Daha sonra da Francisco

Fernando Moggia'ya ilişkin anılarını anlattı ¹. Sayın Daysal'ın izlenimi, Moggia'nın ülkemizde Peroncu bir sendikacılık hareketi yaratma gibi bir çabasının olmadığı yolundaydı.

Moggia ülkemizde 3 yılı aşkın bir süre kalmış; birçok sendikacıyla görüşmüş, Kemal Sülker **Gece Postası**'nda çalışırken kendisiyle görüşme yapıp yayınlamış. Ancak Moggia'ya ilişkin bir makale bile yok. **Gece Postası**'nın, **İşçi Hakkı**'nın, **Hürbilek**'in ve bunlar gibi birçok gazetede yayınlanan son derece önemli haberlerin ne olduğu konusunda bir yayın yok. Bunların içindeki önemli makalelerin tıpkıbasımları yapılmamış. Yapılması gereken bu nitelikte yüzlerce çalışma varken ve mevcut basım teknolojisi bu işleri olağanüstü biçimde kolaylaştırmışken, işçi sınıfı ve sendikacılık tarihi alanında bilgisizlik denizinde kayıkçı dövüşü yapılıyor. Keşke 1940'lı, 1950'li ve hatta 1960'lı yılları yaşamış işçiler ve sendikacılardan hala hayatta olanlar varken, bu ve benzeri eksikliklerimizin giderilmesi için somut adımlar atılabilse.

¹ Koç, Y., "Muzaffer Daysal," **TÜRK-İŞ Tarihinden Portreler, Eski Sendikacılardan Anılar, Gözlemler**, TÜRK-İŞ Yay., Ankara, 1998, s. 158-170.